

GEOGRAFICKÉ OBJEVY V NOVOVĚKU (16.-18. st.)

Jiří Mihola

VĚK OBJEVŮ:

Zahájilo Portugalsko

Diogo Cáo (Djogu kaun)(1440-1486, Portugalec): Při plavbě v letech 1485-6 dosáhl *Cape Cross* v jižní Africe (dnešní Namibie). Na dosažených místech vztyčovány tzv. padráa, kamené kříže s port. znkem.

Kryštof Kolumbus (1451-1506, Janovan ve španělských službách): 4 cesty, při první (1492-93) dosažena Karibská oblast – San Salvador (Spasitel), Haiti (Hispaniola = Malé Španělsko) ztroskotala S. Maria, zpět jen 2 lodě. 1496 se vylodil ve Venezuele a stanul jako první Evropan v Latinské Americe.

John Cabot (1450-1499, Janovan v anlických službách - **Cabotova úžina**): Roku 1497 plul k Novému Founlandu a zpět. Domníval se, že našel zemi Velkého chána (Čínu). V jeho snahách pokračoval syn Sebastian Cabot.

Vasco de Gama (1460-1524, Portugalec) – v květnu 1498 jako první Evropan dosáhl po moři (kolem Afriky – Mysu Dobré naděje) Indie. Plul na lodi Sao Gabriel, další lodě sao Rafael (vedl jeho bratr), Berrio a ještě pomocná čtvrtá loď. Ze 160-členné posádky se vrátilo jen 55, ale návrat byl triumfální.. De Gama byl povýšen na hraběte. Do Indie podniknul ještě další 2 cesty, ale při třetí návštěvě již jako indický místokrál zemřel a byl převezen zpět. Část Jihoafrické republiky – Natal – dle vánoc, v té době tam pluli.

Amerigo Vespucci (1454-1512, florentský mořeplavec a geograf - **Amerika**) Jako první považoval Ameriku za samostatný kontinent, podnikl také plavbu do střední a jižní Ameriky.

Vasco Núñez de Balboa (asi 1475-1519, Španěl – **Balboa, hora v Panamě**): Tvrdě získal kontrolu nad tzv. Zlatou Kastilií (dnešní Panama), zlikvidoval domorodce i konkurenty. Koncem září 1513 se přes panamské vnitrozemí dostal k zátocě sv. Michala. Za ní se rozlévalo Jižní Moře (Tichý oceán), který spatřil jako první Evropan. Roku 1517 byl za údajnou zradu popraven na Haiti po zajištění oddíly, jímž velel Pizarro.

Hernán Cortéz (1485-1547, Španěl – **zátoka a město na Kubě**): 1519-22 z Kuby dobyl říši Aztéků (dnešní Mexico), spojil se s Tlaxcalamy (indiáni), zajal aztéckého načelníka Montezumu, ten byl zabit kamenem z řad indiánů, protože plnil přání Španělů. Za nástupce Montezumu došlo již k pádu Tenochtitlánu (hl. město Aztéků, dnešní Mexico City)

Fernáo de Magalhães (asi 1480-1521, Portugalec ve španěl. službách – **Magalhaešův průliv**): jeho výprava během září 1519 – září 1522 obeplula poprvé Zemi. Na začátku 5 lodí (Victoria, Trinidad, San Antonio, Concepción, Santiago, celkem 260 mužů), zpět jen loď Viktoira s 18 muži. Mariany nazval "ostrovy zlodějů" – domorodci vše brali oslabeným námořníkům, Magalhaes zabit na ostrově Cebés (Filipíny).

Francisco Pizarro (asi 1476-1541, Španěl): 1533 dobyl říši Inků (hl. město Cuzco, vládce Atahualpa uškrcen, předtím přijal křesťanství, aby ho neupálili. Roku 1535 Lima založena Španěly jako "město králů". 1541 při spiknutí zavražděn. Od této doby známo bájně Eldorado (= říše zlata), prý v nitru jihoamerického kontinentu.

František Xaverius (1506-1552, Španěl): V rámci jezuitských misí poznávání srdce Asie v letech 1541-52. Podal první evropský popis Japonska a Japonců. Japonsko nazval "potěšení mého srdce".

Matteo Ricci (1552-1610, Ital, misionář v Pekingu): Cesty po Číně koncem 16. st. Jako první jezuita byl císařem pozván do Pekingu. Znal čínsky, oblékal se jako Číňan, hlásal křesťanství jako způsob života, ne jako jedinou pravou víru.

Juan Fernandez (1536-1604, španělský mořeplavec – **ostrovy**): Ostrůvky v Pacifiku, dnes náležející Chile objevil španělský mořeplavec roku 1571, dle tradice na nich byl vysazen Alexandr Selkirk – předloha Robinsona Crusoe. Snad mohl doplout až na Nový Zéland nebo do Austrálie.

William Baffin (1584-1622, Angličan – **Baffinův průliv**). Podnikal výpravy do S. Ameriky – hledání SZ průjezdu mezi Grónskem a Kanadou.

Antonio de Andrade (1580-1634, Portugalec, jezuita působící v Indii). Kolem roku 1625 jako první Evropan přecházel Himaláje.

Johann Grueber (1623-1680, rakouský misionář, jezuita), spolu s d'Orvillem se jako první Evropané dostali do "zakázaného" města Lhasy.

Bento de Goes (1562-1607, portugalský misionář, jezuita). Počátkem 17. st. se vydal na cestu Indii, dále přes pohoří Pamír, po hedvábné stezce do Číny.

Hernando de Soto (1496-1542, španělský konquistador): Nelítostný vrah indiánů v S. Americe, pohyboval se v oblasti kolem Mississippi, k níž jako první Evropan dorazil roku 1541.

Jacques Cartier (1491-1557, Francouz, město v **Kanadě**) a **Samuel de Champlain**: Roku 1534 ho vyslal fr. Král, aby hledal zlato v oblasti kolem řeky sv. Vavřince, kterou objevil a v tzv. "Nové Francie", přičemž k indiánům byli přátelštější než jejich předchůdci. Jeho cesty = základ fr. Pronikání do Kanady.

Martin Frobisher (1535-1594, Angličan - **Frobisherova zátoka**): Plavby poblíž S. Ameriky roku 1576 a další.

Francis Drake (asi 1540-1596, anglický korzár, posléze sir – **Drakeův průliv**): v období mezi prosincem 1577 a srpnem 1580 druhý člověk, který dokázal obeplout Zemi. Výprava měla 6 lodí, v čele Pelican (pozdější Golden Hind – Zlatá laň). Alžběta I. ho za zásluhy pasovala na rytíře.

John Davis (1547-1605, anglický pirát): Poprvé přesně zakreslil pobřeží Grónska a přilehlé oblasti. 1585 byl pověřen hledat Severozápadní průjezd, ale dosáhl jen dílčích výsledků. O Grónsku, na které narazil se domníval, že je neznámé, nazval ho "bezútěšná země", i když zahlédl i zelené louky. V létě 1592 zřejmě objevil Falklandy. Ve službách Holanďanů plul i do Orientu, ale r. 1605 padl v bojích v Malackém průlivu v bojích s japonskými piráty.

Willem Barents (+ 1597, Holanďan – **Barentsovo moře, ostrov**): V letech 1596-98 podnikl první severní cestu do Asie, podél severní Sibíře, tzv. Tatarie. Při ní ztroskotal a zahynul, ostatní posádka zachráněna.

Luis Vaéz Torres (+ 1613, Portugalec ve špaň. službách - **Toressova úžina**): Na lodi Almiranta se roku 1605 vydal k bájné "jižní zemi". 1606 proplul mezi ostrovem Nová Guinea a Austrálií, na mapách se jeho objev objevil až v 2. pol. 18. st.

Henry Hudson (+ 1611, Angličan - **Hudsonův záliv**): Na lodi Discovery se r. 1609 plavil po březích sev. Ameriky. Lod' zamrzla v "jeho" zálivu. Později vysazen se synem i přáteli za schovávání jídla a zemřel.

Robert Cavelier de la Salle (1643-1788, Francouz): 1666 se vydal do Kanady, bádá ve vnitrozemí Sev. Ameriky, oblast jezer, po Mississippi se dostal do mexického zálivu, při vzbouření zabit vlastním mužem.

Abel Janszoon Tasman (1603-1659, Holanďan - **Tasmánie**): 1642-43 plul z Batávie (dnešní Jakarta v Indonésii), objevil Tasmánii, Nový Zéland, kde domorodci snědli část posádky, Fidži atd.

Semjon Ivanovič Děžnov (asi 1605-1673, Rus – **Děžněvův mys**): Roku 1648 poprvé proplul mezi Asií a Amerikou, vybíral daň (sobolí kůži) od domorodců – tzv. jasad

William Dampier (1651-1715, anglický korzár – **Dampierovy ostrovy**): Podnikal plavby (na lodi Roebuck – srnec) do stř. Ameriky, Latinské Ameriky, Tichého oceánu, roku 1697 vydal knihu s názvem cesta kolem světa, která se stala dobovým bestsellerem. Při návratu z Indonésie ztroskotal 1701 u jižní Afriky, kde živořil s posádkou na opuštěném ostrově Ascension. Později byl souzen za mimořádně tvrdé zacházení s posádkou.

Vitus Jonassen Bering (1680-1741, Dán, později v ruských službách – **Beringův průliv, ostrov**) Plavil se poblíž Kamčatky do Beringova průlivu a po ostrovech. Dvě výpravy r. 1728 a 1741. Název zdejšího města Petropavlovsk dle Beringových lodí sv. Petr a sv. Pavel. Zemřel na kurděje na Komodorských ostrovech.

Semjon Ivanovič Čeljuskin (18. st., Rus – **Čeljuskinův mys**): V letech 1735-36 zkoumal oblast řeky Leny (na lodi Jakutsk) a oblast severní Sibiře.

Dmitrij Jakovlevič a Chariton Prokofjevič Laptěvovi (18. st., Rusové, námořníci - **moře Laptěvů**). Cesty a objevy na severní Sibiři, kolem řeky Leny aj.

Luis Antoine Bougainville (lui antuán de bugenvil, 1729-1811 – Francouz – např. **hora v Melanésii**): V letech 1766-69 plul kolem světa na lodi Boudeuse (Tvrdohlavá) – první franc. flotila, na jeho lodi se nacházela též první žena (převlečena za muže), ostrov Tahiti nazval pozemským rájem

James Cook (1728-1779, Angličan – **Cookův průliv**): Ve druhé polovině 18. st. podnikl celkem tři cesty kolem světa, první 1768-1771 – na lodi Endeavour. Během nich užíval kyselý zelí proti kurdějím. Objevil průliv mezi novozélandskými ostrovy, Velikonoční ostrovy se sochami, zkoumal Sandwichovy (Havajské) ostrovy – zde zavražděn domorodci nožem a spálen.

Jean Francois de Galaup Lapérouse (Laperus, 1741- asi 1788, Francouz – **Lapérousova úžina**): Plavil se ve vodách kolem Japonska, po něm se jmenuje úžina mezi ostrovem Hokaidó a Sachalinem, u Austrálie viděl koncem 18. st. první osídlenec z VB – trestance. Neví se o konci jeho výpravy, snad ztroskotal na ostrově Vanikoro v soustr. Nové Hebridy.

George Vancouver (1757-1798, Brit - **město**): Na mořeplavbách Pacifikem od r. 1791 systematicky mapoval především pobřeží severní a jižní Ameriky).